

Protokoll fört vid pleniföredragning

Regeringskansliet
Allmänna byrån, Rk1

Närvarande

VT-HJ-TE-AH-J-AH-FK-AR-CW

Frånvarande

Justerat

Omedelbart

Ordförande

L a n t r å d

Veronica Thörnroos

Föredragande

Vicelantråd

Harry Jansson

Protokollförare

Förvaltnings- och
utvecklingschef

Dan E Eriksson

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 21

Försäkran enligt 9 § LL om Ålands landskapsregering.

ÅLR 2019/9507

Antecknades att det av lagtinget den 10 december 2019 valda lantrådet och de övriga av talmannen utnämnda medlemmarna i landskapsregeringen i närvaro av lagtingets talman Roger Nordlund och landshövding Peter Lindbäck före sammanträdes början avlagt försäkran enligt 9 § landskapslagen om Ålands landskapsregering.

Landskapsregeringen antecknade lagtingets beslut om val av lantråd och talmannens utnämning av övriga ministrar i landskapsregeringen till kännedom.

Antecknades slutligen att lantrådet i ett anförande hälsade medlemmarna välkomna till landskapsregeringens arbete, varefter medlemmarna intog sina platser vid sammanträdesbordet

Nr 22

Meddelande om regeringsprogrammet.

ÅLR 2019/9509

Enligt 25 § 1 mom. lagtingsordning för Åland ska landskapsregeringen utan dröjsmål överlämna sitt program till lagtinget i form av ett meddelande.

Landskapsregeringen beslöt överlämna bilaga meddelande, bilaga 1, till lagtinget.

Till Ålands lagting

Regeringsprogram TILLSAMMANS FÖR ÅLAND

I enlighet med 25 § 1 mom. i lagtingsordningen för Åland överlämnar landskapsregeringen, under ledning av lantrådet Veronica Thörnroos, följande meddelande till lagtinget.

Mariehamn den 10 december 2019

L a n t r å d

Veronica Thörnroos

Vicelantråd

Harry Jansson

INNEHÅLL

TILLSAMMANS FÖR ÅLAND	5
AUTONOMIN OCH DET SVENSKA SPRÅKET	6
EKONOMISKA POLITIKEN	7
SOCIAL-, HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN SAMT ÅMHM.....	9
HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN	9
SOCIALVÅRDEN	9
UTBILDNINGEN, KULTUREN, IDROTTEN, INTEGRATIONEN OCH JÄMSTÄLLDHETEN	10
UTBILDNINGEN.....	10
KULTUREN, IDROTTEN OCH DE KREATIVA VERKSAMHETERNA.....	11
INTEGRATIONEN.....	12
JÄMSTÄLLDHETEN.....	12
NÄRINGSLIVET.....	12
JORDBRUKET.....	12
SKOGSBRUKET	13
JAKTEN OCH FISKET	13
TURISMEN	13
SMÅFÖRETAGANDET OCH ENTREPRENÖRSKAPET.....	14
HANDELN OCH INDUSTRIEN	14

INFRASTRUKTUREN	15
MILJÖN, ENERGIN OCH SAMHÄLLSPANERINGEN	15
MILJÖN	16
ENERGIN	16
PLAN-, BYGG- OCH BOSTADSPOLITIKEN	16

Lagtinget har idag den 10 december 2019 valt lagtingsledamoten Veronica Thörnroos till lantråd och lagtingets talman har samma dag, på förslag av det nyvalda lantrådet, utnämnt ministrarna i Ålands landskapsregering varför det härmed för kännedom meddelas att regeringen har följande sammansättning:

Namn	Ansvarsområde	Första ersättare	Andra ersättare
Lantråd Veronica Thörnroos	Lagberedningen samt från regeringskansliet personalfrågor.	Harry Jansson	Torbjörn Eliasson
Vicelantråd Harry Jansson	Regeringskansliet; övergripande självstyrelsepolitiska frågor, rättsliga enheten (närings- och hembygdsrätter samt jordförvärv), EU, public service, polis samt kommunala frågor.	Torbjörn Eliasson	Annette Holmberg- Jansson
Ministrar			
Torbjörn Eliasson	Finansavdelningen; finansfrågor, förutom digitalisering, samt från näringsavdelningen sjöfartsfrågor.	Fredrik Karlström	Annika Hambrudd
Annette Holmberg- Jansson	Social- och miljöavdelningen; social- och hälsovårdsfrågor samt Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) samt Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS). Nordiska samarbetsfrågor.	Annika Hambrudd	Fredrik Karlström
Annika Hambrudd	Utbildnings- och kulturavdelningen; utbildningsfrågor, förutom Högskolan på Åland, samt kultur-, idrott-, jämställdhets- och integrationsfrågor.	Annette Holmberg- Jansson	Alfons Röblom
Fredrik Karlström	Näringsavdelningen; näringslivsfrågor, förutom sjöfartsfrågorna, samt digitaliseringsfrågor	Alfons Röblom	Christian Wikström
Alfons Röblom	Utvecklingsminister med ansvar för miljö-, energi-, plan-, bygg- och bostadsfrågor samt Högskolan på Åland	Christian Wikström	Harry Jansson
Christian Wikström	Infrastrukturavdelningen; infrastrukturfrågor	Harry Jansson	Torbjörn Eliasson

TILLSAMMANS FÖR ÅLAND

Åland är världens bästa plats att leva på. Landskapsregeringens devis ”Tillsammans för Åland” innebär att vi utgår ifrån den enskilda människan. Vi vill ha ett Åland där vi möter varandra med respekt, där alla människor har samma värde, är lika inför lagen och där ingen lämnas utanför. Åland ska vara rättssäkert så att alla garanteras sina fri- och rättigheter. Landskapsregeringen försvarar svenska språket, vår kultur, våra lagstadgade rättigheter och nationalitetsskyddet. Utvecklingen av Ålands självstyrelse och demokratin har högsta prioritet. Självstyrelsen ska utvecklas på ålänningarnas egna villkor. Åland ska ha en självstyrelse som tänker själv, utvecklas och ger ålänningarna nya möjligheter.

Utgångspunkten för det fortsatta självstyrelsepolitiska arbetet är Finlands löfte om att ”ålänningarna ska tillförsäkras möjlighet att själva ordna sin tillvaro så fritt det överhuvud är möjligt för ett landskap, som icke är en egen stat”. Inför firandet av Åland 100 år är det en gemensam angelägenhet för Åland och Finland att kunna visa upp Ålands unika samhällsordning som en fortsatt dynamisk och framgångsrik modell för

konfliktlösning.

Landskapsregeringens ambitioner är att jubileumsåret, som sträcker sig mellan självstyrelsedagarna 2021–2022, ska leda till omfattande internationell uppmärksamhet. I en tidsepok präglad av oroligheter och förtryck är det angeläget att exemplet Åland lyfts fram som en modern förebild för demokrati, fred och hållbar samhällsutveckling. Beslutet om ett hållbart Åland senast år 2051 togs 2014. Hösten 2016 lanserades utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland med en vision för 2051 samt sju strategiska utvecklingsmål för 2030. Visionen omfattar fyra hållbarhetsprinciper som utgör en internationell, vetenskaplig definition av hållbarhet.

Vi tror på individens egen förmåga och utgår från att varje ålänning tar sitt ansvar och att det offentliga samhället bygger beredskap att hjälpa och stötta när det behövs. Det ska finnas vård, omsorger och utbildning över hela Åland. Fredens öar ska vara en trygg plats att bo och leva på. Vi vill göra kloka, långsiktiga investeringar för kommande generationer.

Landskapsregeringen tar vara på tidigare regeringars insatser för ett bärkraftigt Åland. Kontinuitet bör vara ett framtida rättesnöre för att samhället ska kunna växa och samtidigt bibehålla våra unika värden. Det är inte en regerings utan alla regeringars ansvar att arbeta för de värden som leder till trygg framtida välfärd och miljö för kommande generationer ålänningar. Regeringsprogrammet innehåller strategiska åtgärder för välfärdsutvecklingen, folkhälsan, sysselsättningen, utbildningen, kompetensutvecklingen, hållbara tillväxten, miljön, konkurrenskraften med mera. Genom en allt mer digitaliserad värld skapas nya möjligheter för deltagande i utbildningar, informationstillfällen och kurser på distans 24/7. Landskapsregeringen avser att ta ett samlat grepp kring förverkligandet av detta. För att nå målsättningarna behövs framför allt ekonomiska resurser.

Näringslivet är samhällets kraftkälla som genererar arbetsplatser och skatteinkomster. Landskapsregeringen kommer att göra allt för att företagandets förutsättningar och konkurrenskraft ska kunna utvecklas, framför allt genom satsningar på digitalisering, mindre byråkrati samt enkel och tydlig lagstiftning. Vi ska förbättra och utvidga samarbetet mellan det offentliga Åland och näringslivet samt mellan landskapet och kommunerna. Målsättningen är att uppnå breda och långsiktiga överenskommelser. Vi ska också ta vara på tredje sektorns potential. ”Tillsammans för Åland” betyder att staden, landsbygden och skärgården frivilligt ska utvecklas för att uppnå effektiva och socialt rättvisa basfunktioner för alla ålänningar oberoende var de bor.

Många tecken i vår omgivning tyder på att vi går mot en ekonomiskt kärv mandatperiod som kräver återhållsam finanspolitik. Landskapsregeringen utgår ifrån att de utfästa förändringarna i det ekonomiska systemet förverkligas från och med 2021 och bringar återföringen av åländska skattemedel till en mer rättvis nivå. Landskapsregeringens målsättning är en ekonomi i balans på lång sikt. För att undvika upplåning avser landskapsregeringen att föra en finanspolitik som på lång sikt gör det möjligt att bygga upp reserver med tillräcklig likviditet för att hantera konjunkturedgångar och genomföra nödvändiga satsningar. Utrymmet för reformer som innebär merkostnader kommer emellertid under mandatperioden att vara mycket begränsat. Därför avser vi att söka brett parlamentariskt stöd för stora beslut och framtidssatsningar. Landskapsregeringens förändrade huvudinriktningar i förhållande till lagd budget 2020 kommer att beskrivas i en kommande tilläggsbudget under 2020.

Åland ska alltid vara världens bästa plats att leva på!

AUTONOMIN OCH DET SVENSKA SPRÅKET

Ålands särställning som en på folkrätten grundad autonomi och genom internationella avtal demilitariserad och neutraliserad status genomgår en profilhöjning för att omvärlden ska förstå innebörden av särställningen. *Utgående från Ålandskommitténs förslag till ny självstyrelselag ska begreppet ”landskapet Åland” ersättas med ”Åland” och ”landskapsregering” med ”Ålands regering” där så är möjligt.*

I enlighet med den terminologi som lagtingets självstyrelsepolitiska nämnd och talmanskonferensen omfattat avser landskapsregeringen där det är möjligt att använda begreppsparet Åland/Finland och samtidigt lyfta fram Åland som ett av de självstyrande länderna i Norden. För att undvika missförstånd om Ålands unika lagstiftnings- och budgetmakt används ”autonomi” framom ”självstyrelse” där så är möjligt. *En strategi utarbetas i syfte att visa en tydligare självstyrelsepolitik. Strategin bör vara riktgivande för alla beslut på alla nivåer.*

Ålänningarnas rätt till service på svenska och andra specifika åländska behov understryker vikten av att på politisk nivå nå enighet om vilka nya rättsområden som ska listas som övertagbara. Målsättningen är att via fristående lösningar i form av lagtingslagar sträva till att utveckla en egen rättspraxis genom att förarbeten och utskottsbetänkanden i högre grad än idag utgör tolkningsunderlag för den åländska lagstiftningen. *Lagberedningen tillförsäkras tillräckliga resurser för att uppnå denna målsättning och för att hantera kravet på löpande lagberedningsarbete.*

Arbetet med en totalreform av Ålands självstyrelselag fortsätter när resultat uppnåtts om en höjning av autonomins grundfinansiering med minst tio miljoner euro. Särskild vikt läggs vid relationen mellan Finlands

grundlag och Ålands självstyrelselag utgående från bland annat de utfästelser som gavs från Finland att avsikten med grundlagen var att Ålands ställning inte på något sätt skulle rubbas.

Den åländska målsättningen om att erhållande av hembygdsrätt ska frikopplas från kravet på finskt medborgarskap lyfts i samband med totalreformen av Ålands självstyrelselag. På basen av Ålandskommitténs betänkande (33/2017) utreds frågan om vilken internationell organisation som kunde fungera som mottagare av den klagorätt som ålänningarna besitter i enlighet med Ålandsöverenskommelsen och Finlands övriga internationella förpliktelser.

Kravet på att Åland ska utgöra en egen valkrets i val till EU-parlamentet lyfts fram utgående från Finlands regerings tidigare löfte om egen åländsk representation. Sveriges Generalkonsulat i Mariehamn utgör en fortsatt väsentlig del av den speciella status Sverige har som garantistat utgående från Ålandsöverenskommelsen. Ålands behov av närvaro och synlighet inom såväl EU som de nordiska länderna utreds utgående från behovet av både politiska och affärsmässiga kontakter. Möjligheten att anlita självstyrelseambassadörer, personer vars engagemang för Åland gör dem lämpliga att företräda åländska intressen, utreds. *Profilen på det politiska arbetet inom det nordiska samarbetet ska höjas. Landskapsregeringen fortsätter arbetet med att via en så kallad Ålandsakademi informera om Ålands särställning.*

En arbetsgrupp tillsätts för att utreda behovet av en modernisering av den lagstiftning som styr beviljande av närings- och jordförvärvsrätt. *En parlamentarisk referensgrupp tillsätts som stöd för arbetet.*

Språkrådets roll som aktör för svenska språkets ställning intensifieras. Arbetet med att ge ålänningarna möjlighet att ta del av hela det svenska TV-utbudet fortsätter med målsättning att lösa upphovsrättsliga frågeställningar som bland annat tillgången till SVT Play och TV4 Play via internet.

Frivilliga samgåenden mellan kommuner möjliggörs genom ändringar i lagstiftningen om den kommunala indelningen. Målsättning är att det ska ske frivilliga samgåenden inom tidigare givna ramar, exklusive skärgården. Bildandet av kommunernas socialtjänst (KST) stöds samtidigt som landskapsregeringen bistår med kunskap i utvecklingsarbetet, till exempel med kommuncoacher. *Under mandatperioden utarbetas förslag till modernisering av kommunallagen för att bland annat säkerställa att de förvaltningsrättsliga reglerna är tidsenliga.*

Konsekvenserna för kommunerna och den offentliga ekonomin i sin helhet av nuvarande åländska avdrag i kommunalbeskattningen utreds. Behovet och effekterna av nya reformer som påverkar den kommunala ekonomin förankras bland annat via de samråd som landskapsregeringen för med Ålands Kommunförbund och Mariehamns stad. *En arbetsgrupp tillsätts i syfte att ta fram underlag för förenklingar av lagar och regler som styr den kommunala verksamheten.*

Rätten till en egen åländsk poliskår är av stort värde för vårt samhälle men medför samtidigt krav på att verksamheten alltid tillförs tillräckliga resurser. Möjligheterna till större polisiär närvaro ute i samhället prioriteras i syfte att ytterligare öka grundtryggheten för den åländska befolkningen. *Resurser för att klara den pågående generationsväxlingen inom poliskåren och behovet av moderna IT-system ska prioriteras.*

Ålands Radio & TV är ett oberoende public servicebolag med uppdrag att förse ålänningarna med information, kunskap och kultur. Bolaget är en viktig del av det åländska samhället och i synnerhet för autonomin och det demokratiska systemet. Mediepolitiken ska ge förutsättningar för en fri åsiktsbildning, fritt utbyte av idéer och reella möjligheter att granska olika företeelser och verksamheter i samhället.

EKONOMISKA POLITIKEN

Finanspolitiken skall sträva till en sund ekonomisk utveckling i det åländska samhället som helhet. För att det skall vara möjligt att långsiktigt trygga basservicen och välfärden avser landskapsregeringen att styra budgeteringen så att årsbidraget under slutet av mandatperioden täcker avskrivningarna för att därefter ge möjligheter att börja bygga upp reserver. *Landskapsregeringen kommer i en tilläggsbudget 2020 att presentera budgetramar för den kommande regeringsperioden. Huvudprincipen är att nya kostnader och verksamheter bör finansieras inom de givna ramarna.*

Ekonomiska utgångsläget enligt förslaget till budget för 2020 innebär ett initialt underskott på cirka 15 miljoner euro, exklusive upplösningen av reserverade PAF-medel om 5 miljoner euro. Prognoserna för avräkningen visar en svag ökning de närmaste åren. *Sammantaget betyder detta att landskapsregeringen måste föra en restriktiv finanspolitik samt kontinuerligt söka effektiviseringar inom förvaltningens alla ansvarsområden. Existerande skattebehörigheter som ger landskapsregeringen vissa möjligheter att bedriva skattepolitik analyseras i syfte att förbättra förutsättningarna för befolkningsutveckling och företagande under regeringsperioden.*

Att främja sysselsättningen och de enskilda individernas möjligheter att klara sin egen ekonomi är en grundläggande målsättning. Det är också en förutsättning för att samhällsekonomin skall kunna styras i balans. *När det nya ekonomiska systemet träder i kraft kommer våra egna möjligheter att påverka ekonomin ytterligare att öka i betydelse eftersom reformen gör att skattekraften får direkt genomslag på avräkningen.*

Budgetering och bokslut är lagtingets och därmed folkets viktigaste instrument för att styra och kontrollera

Ålands ekonomiska utveckling och välfärd. Landskapsregeringens målsättning är att förbättra transparensen och lättöverskådligheten i budget och bokslut. *Landskapsregeringen har för avsikt att i syfte att skapa en bättre överblick och helhetsbild av landskapets totala ekonomi komplettera budget och årsredovisning med viktiga nyckeltal och jämförelseuppgifter för helägda bolag och fristående enheter av bolagskaraktär. I syfte att förbättra den ekonomiska uppföljningen införs regelbunden rapportering under verksamhetsåret.*

Kontinuerlig ledarskapsutveckling och samordning av verksamheterna säkerställs för att dra full nytta av personalens potential. *Trenden att den offentliga sektorn växer snabbare än den privata skall brytas under perioden.*

Investeringar och utmanarrätter. I en tilläggsbudget under 2020 presenteras en investeringsplan för perioden 2020–2023. *Offentlig privat samverkan kommer att utvärderas och jämföras med övriga tillgängliga finansieringsalternativ. Landskapsregeringen har beredskap att pröva entreprenörers utmanarrätt av offentlig verksamhet.*

Upplåning har hittills kunnat undvikas tack vare tillräcklig likviditet. *Landskapsregeringens grundprincip är fortsättningsvis att undvika upplåning, med undantag av lån för investeringar som sänker driftskostnaderna, helst så att omställningstakten ökas.*

Ägarstyrningen har avgörande betydelse för skötseln av landskapsägda bolag, affärsverk och Ålands penningautomatförening. Av landskapsregeringens ägarpolicy framgår att utgångspunkten för nominering av styrelseledamot ska vara kompetensbehovet i respektive bolags styrelse.

En parlamentarisk kommitté har under hösten 2019 tillsatts för att utreda behovet av att skapa en tillväxt- och hållbarhetsfond som skulle förvalta PAF-medel. Landskapsregeringen ser inget behov av en fond utan avser i stället att reservera medlen i budgeten. En ny parlamentarisk kommitté utses och får i uppdrag att föreslå riktlinjer för framtida användning av PAF-medel.

Landskapet Ålands pensionsfonds styrelse förvaltar ett stort kapital. Styrelsen ges i uppdrag att formulera och implementera en hållbarhetsstrategi för pensionsfondens investeringar. *Etablerade metoder och verktyg för att mäta hållbarhetsgraden tas fram för bolagen och portföljen i sin helhet.*

Kommunernas ekonomi är i huvudsak finansierad av skatteintäkter, landskapsandelar och avgifter. Finansavdelningen ansvarar för de ekonomiska relationerna mellan landskapet och kommunsektorn. Detta sker huvudsakligen genom att landskapet deltar i finansieringen av kommunernas lagstadgade uppgifter genom att kommunerna tilldelas landskapsandelar och komplettering av skatteinkomsterna. Landskapsregeringen avser, mot bakgrund av de neddragningar som de senaste åren gjorts på landskapsandelarna samt med beaktande av de nya lagar som är antagna inom kommunernas ansvarsområden, göra en översyn av landskapsandelssystemet. Behovet av översynen förstärks ytterligare av genomförandet av kommunernas socialtjänst (KST). *Målsättningen är att kommunerna skall ha förutsättningar att ge kommuninnevånarna den basservice som gällande lagstiftning förutsätter. Ny lagstiftning som påför kommunerna nya uppgifter och påverkar deras ekonomi bör kompenseras av landskapet.*

Översynen av landskapsandelssystemet skall göras så att samverkan mellan kommunerna premieras. I de fall där kommuner helt önskar växa samman skall landskapsandelssystemet främja en sådan utveckling, så att naturliga och starka helheter skapas. Utvecklingen av landskapsandelssystemet skall ske i samverkan med kommunerna. Utöver revideringen av landskapsandelssystemet kommer kontinuerliga samråd att hållas med kommunerna så att kunskapen om lagstiftning, behov och resurser hela tiden skall vara aktuell för alla parter. *För att trygga basservicen i de minsta kommunerna är landskapsregeringen under en övergångsperiod beredd att bevilja dem ett särskilt stöd.*

Upphandling är en komplicerad process som omsätter stora belopp i förvaltningen. *En ny lag för upphandling under EU:s tröskelvärde formuleras där även hållbarhetskriterier inkluderas. Ökad samverkan mellan de offentliga upphandlande enheterna uppmuntras i syfte att öka den sammantagna kompetensen och effektiviteten.*

Extra anslag och särskilda bidrag ingår i 48 § och 51 § självstyrelselagen. Landskapsregeringen avser att utvärdera möjligheten till extra anslag och särskilda bidrag från Finland. *Dessutom avser landskapsregeringen att undersöka och i högre grad utnyttja EU-medel som finns tillgängliga för investeringar i bland annat hållbarhetsfrämjande verksamheter.*

Förändringen av det ekonomiska systemet mellan Finland och Åland, som ligger för behandling i riksdagen och lagtinget, är inne i sitt slutskede och avsikten är att den ska implementeras under mandatperioden. *Det nya systemet kommer att göra det än mer viktigt för landskapsregeringen att förbättra förutsättningarna för ett konkurrenskraftigt näringsliv som skapar export, nya jobb och skattekraft.*

Skatteundantaget är en förutsättning för en livskraftig åländsk ekonomi och för förmånliga transporter mellan Sverige och Finland via Åland. Trots att Åland är med i EU finns därför en skattegräns mellan Åland och resten av EU. Det innebär bland annat att handel till och från Åland med varor alltid är export och import. *För att underlätta handeln avser landskapsregeringen att undersöka alla möjligheter att minska skattegränsens negativa verkningar. En sakkunnigkommitté tillsätts tillsammans med det åländska näringslivet.*

SOCIAL-, HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN SAMT ÅMHM

En väl fungerande, jämlik vård och omsorg är ett av det åländska samhällets fundament som stärker ålänningarnas trygghet och tillit oberoende av bakgrund, ålder, bostadsort, ekonomi och kön. Målet är välmående människor vars inneboende resurser kommer till sin rätt. Fokus läggs under mandatperioden på samordning och förebyggande insatser, bland annat inom psykisk ohälsa, friskvård och beroendeproblematik där tidiga insatser är avgörande. Primärsjukvården måste stärkas och det är skäl att notera att vården i ökande grad uppsöker patienten istället för tvärtom. Många förbättringar kan göras kostnadsneutralt genom att samordningsvinster är möjliga inom politikområdet.

HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN

Landskapsregeringen avser tillstålla lagtinget ett hälso- och sjukvårdspolitiskt meddelande samt utreda hur screening kan genomföras i syfte att i ett så tidigt skede som möjligt upptäcka cancersjukdomar.

För medicinsk rehabilitering förnyas reglerna för att tydliggöra patienternas rättigheter och ansvarsfördelningen mellan de berörda myndigheterna Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) och Folkpensionsanstalten (FPA).

Patientavgifterna inom ÅHS ses över generellt under mandatperioden för att trygga de socioekonomiskt utsatta patientgruppernas möjligheter att erhålla vård och för att det ekonomiska läget fordrar en starkare självfinansiering.

Skolhälsovårdare behöver fler verktyg för att hjälpa och bemöta elever med psykisk ohälsa. *Landskapsregeringen avser att möjliggöra en kompetenshöjning.*

En folkhälsostrategi för Åland antas i vilken ingår förslag på förebyggande friskvårdsåtgärder, exempelvis fysisk aktivitet på recept, som riktar sig till alla åldrar. *Det är också önskvärt att göra en samhällsekonomisk utvärdering gällande värdet av tidiga insatser.*

Programmet för suicidprevention förverkligas stegvis under mandatperioden för att nå nollvision mot självmord.

Tandvårdsprogrammet för Åland förverkligas stegvis enligt plan vilket bland annat innebär bättre förutsättningar för lagstadgad bastandvård i skärgården.

Eftervården efter förlossningar uppmärksammas. ÅHS ger allmänheten utförligare information om eftervården och en kartläggning görs om hur samarbetet kring eftervården kunde stärkas mellan det offentliga, det privata och tredje sektorn.

För transport av akut sjuka personer i skärgården finns ett definierat behov av förbättringar. Landskapsregeringen avser att tillsammans med ÅHS och berörda kommuner söka adekvata lösningsmodeller utgående från respektive kommuns faktiska behov.

Palliativa vården i hemmiljö understöds i högre grad. *Landskapsregeringen avser att tillsätta en arbetsgrupp som utreder möjligheterna att vidareutveckla den.*

En studerande- och ungdomsmottagning utreds i samarbete med utbildningsavdelningen och andra relevanta aktörer. Målet är att införa en lågtröskelverksamhet som är öppen för alla ungdomar.

Den svenskspråkiga närvaron på Åbo Universitetscentralsjukhus (ÅUCS) är mycket viktig för åländska patienter. *Landskapsregeringen utreder i samarbete med ÅHS möjligheterna att trygga språkservicen för åländska patienter under deras vistelse på sjukhuset i Åbo.*

ÅHS tar fram ett program för stärkande av primärvården med möjlighet att bland annat införa specialistsjuksköterskemottagningar, inrätta dygnet runt och året om sjukvårdsupplysning. På så vis stöds det egna ansvaret för den egna hälsan och hjälpen till självhjälp. *En lågtröskelmottagning inom psykiatrin inrättas. Som en del av programmet förverkligas seniormottagning inom primärvården, bestående av läkare och sjukskötare med specialkompetens.*

SOCIALVÅRDEN

Landskapsregeringen ser positivt på framväxten av lokala, privata entreprenörer inom socialvården. Detta ger betydande möjligheter för avlastning för de åländska kommunerna och klienterna. En effektiv tillsyn av social- och hälsovårdsområdet är fortsatt prioriterad. Nedanstående utvecklingsområden prioriteras under mandatperioden.

Klientavgiftslagen förnyas eller revideras för att utjämna och lindra ekonomiska orättvisor i hur avgifter uppbärs på olika omsorgsnivåer.

Stödboende för personer med psykisk ohälsa och personer med beroendeproblematik utreds och vidareutvecklas i samråd med kommunerna och ÅHS efter att den nya socialvårdslagen har trätt ikraft.

Ett kunskaps- och resurscentrum kring demenssjukdom inrättas med mål att samla och förmedla tillgängliga resurser och erbjuda relevanta tjänster. Centret ska utreda boendet för unga personer som drabbats av demens. *Möjligheten att inrätta en funktion som demenskoordinator anställd i samarbete mellan ÅHS och kommunerna undersöks.*

Närståendevårdarna behöver ökat stöd. *En utredning ser över hur stödet kan ökas och hur närståendevårdarna kan ges möjligheter till mer flexibel avlastning.*

Missbrukarvårdslagen revideras och i anslutning till detta utreds möjligheten till en lågtröskelverksamhet samt övervägs även mera individanpassade rehabiliteringsprogram vid hemkomst efter genomgången rehabilitering/avgiftning. *En drogvaneundersökning prioriteras i högstadieskolorna.*

Kommunernas socialtjänst (KST), framskrider enligt plan och i nära dialog med landskapsregeringen. *KST förverkligas 2021 samtidigt som socialvårdslagarna träder i kraft.*

Ny välfärdsteknik har stor betydelse i omsorgen och vården och bör användas i högre grad utifrån ett samlat grepp. Digitala utbildningar och kurser för social- och vårdpersonal utvecklas och uppmuntras. *Äldre och personer med funktionsvariationer kan uppleva ett digitalt utanförskap vilket måste tas i beaktande.*

Ett tillgängligt Åland, åtgärdsprogram för Ålands landskapsregerings funktionshinderspolitik 2017 – 2020 verkställs för att systematiskt förbättra tillgängligheten och livsvillkoren för alla i samhället oavsett funktionsförmåga. *Utvärdering av åtgärdsprogrammet genomförs våren 2021 varefter beslut fattas om landskapsregeringen ska utarbeta ett nytt funktionshinderspolitiskt åtgärdsprogram.*

Ny funktionshinderslag tas fram baserat på FN:s konvention om funktionshinder och rättigheter med beaktande av utvecklingen i närliggande regioner.

En ny förenklad alkohollagstiftning utarbetas och tas i bruk så snart som möjligt.

Folkhälsans ANDTS-samordningsprojekt 2017–2020 utvärderas (Alkohol-, narkotika-, doping-, tobaks-, spelberoende) och nya riktlinjer föreslås. Det statistiska faktaunderlaget för ANDTS-arbete förbättras. *Landskapsregeringen inleder beredning av ett nytt ANDTS-projekt där landskapsregeringens politiska målsättningar formuleras.*

ÅMHM:s uppdrag, roll och uppgifter görs föremål för en genomgripande utvärdering. *En översyn av avgiftssystemet görs i samråd med berörda branschorganisationer.*

UTBILDNINGEN, KULTUREN, IDROTTEN, INTEGRATIONEN OCH JÄMSTÄLLDHETEN

UTBILDNINGEN

Utbildning är grunden till välstånd och utveckling. Genom utbildning får den enskilda människan möjlighet att skapa sig ett gott liv och utveckla entreprenörsanda. Målet är att utbildningen ska motsvara individens, näringslivets, samhällets och självstyrelsens behov. Alla har rätt till lärande på egen nivå enligt mottot ”stötta svaga och sporra starka”. I all utbildning, från barnomsorg till högskola, ska barn och ungdomar ges redskap för ett hållbart agerande, vilket förutsätter lärarfortbildning. *En uppföljning av det utbildningspolitiska programmet (2015–2025) ska påbörjas. Firandet av Ålands självstyrelse 100 år är ett genomgripande tema för åren 2021–2022.*

Barnomsorgen ska i och med den nya grundskolelagens ikraftträdande 2021 involveras i grundskolans ansvarsområde. Lagen förutsätter administrativa förändringar i kommunerna. *Landskapsregeringen avser under mandatperioden inom en treårsperiod utvärdera hur förändringarna praktiskt genomförts och upplevts av föräldrar och personal.*

Den psykiska ohälsan bland grundskolans elever kräver ett utökat förebyggande arbete. *Landskapsregeringen prioriterar snarast att i dialog med kommunerna mobilisera projekt och resurser för att förebygga elevers psykiska ohälsa. Landskapsregeringen avser också i samråd med kommunerna se över möjligheten att samla kompetens i ett resurscentrum med skolpsykologer, skolkuratorer och specialpedagoger. En utvärdering av insatserna ska göras inom en treårsperiod.*

Hemundervisningen tenderar att öka och omfattar i dag minst ett 70-tal elever. För att säkerställa en enhetlig bedömning, oavsett kommun, förbättra insikt och information samt säkerställa barnens framtid och bästa krävs ett mer samlat grepp. *Landskapsregeringen utreder möjligheterna att i dialog med kommunerna och Hemskolarförbundet ta ansvar för en enhetlig bedömning och regelverk för intyg och utvärdering i dialog med berörda.*

Gymnasielagen är i behov av revidering. Vid översynen gäller det att se över yrkesutbildningens utbud så att den på ett bättre sätt motsvarar näringslivets långsiktiga krav. Läroavtalsutbildningen ska lyftas upp och bättre anpassas till den enskilda individens förutsättningar och arbetslivets efterfrågan. Elever som i grundskolan fått stöd för särskilda behov och elever med funktionsvariation har rätt till en mer diversifierad och individuell yrkesutbildning än vad som erbjuds idag. Vuxenutbildningen måste utvecklas och diversifieras för att stöda det livslånga lärandet. Yrken som i dag är vanliga kan försvinna. Utbildningen måste därför inspirera till kreativitet, entreprenörskap och innovationsvilja. *Landskapsregeringen avser att revidera gymnasielagen och tillsätta arbetsgrupper med uppgift att se över yrkesutbildningens utbud, vuxenutbildningen och utbildningsutbudet för studerande med särskilda behov och funktionsvariationer. Arbetsgrupperna ska inom fastställd tid komma med förslag till prioriteringar och kostnadsutfall så att landskapsregeringen kan ta beslut om vilka åtgärder som kan verkställas inom mandatperioden.*

Kärnuppdraget för Högskolan på Åland är att förse arbetsmarknaden med välutbildad arbetskraft.

Högskolan ska också fungera som ett naturligt centrum för forskning kopplat till åländska utvecklings- och hållbarhetsprojekt. Verksamheten ska sammantaget bidra till ökad kunskap, konkurrenskraft, företagande, inflyttning och innovation och skall styras och utvecklas i nära samarbete med det lokala näringslivet.

Högskolan bör ges en självständigare roll samt ökat oberoende i förhållande till centralförvaltningen. *Högskolans uppdrag förtydligas, bolagiseringen genomförs och styrelsen och ledningen ges större frihet att utveckla utbildningen. Mål- och resultatavtalet för utbildningsuppdraget förtydligas.*

Ålands attraktionskraft som studieplats ska höjas. Förutsättningarna att inrätta ett campus utreds. Masterutbildningar, ökat internationellt utbyte och åtgärder som ökar antalet studerande ska prioriteras.

Sjöfartsutbildningen, Alandica Shipping Academy, har stor betydelse för näringslivet och för att erbjuda ålänningar möjlighet till en internationellt växande arbetsmarknad. *Samordning, profilering och utveckling av den åländska sjöfartsutbildningen i nära samarbete med det maritima klustret har hög prioritet.*

Innovation och utveckling ska göra högskolan till en naturlig samarbetspartner som knyter till sig intressanta projekt. Ett utvecklingscentrum skapas för att koordinera och söka extern finansiering för viktiga utvecklings- och forskningsprojekt. På detta sätt kan högskolan, med bland annat EU-finansiering och partnerskap, driva innovationsprojekt. *För ändamålet anställs en koordinator. Inledningsvis avsätts PAF-medel för projektet.*

Boendemöjligheterna för studerande i gymnasieutbildningen och högskoleutbildningen ska utredas. Studerande från skärgårdskommunerna behöver bostäder under gymnasietiden. Såväl gymnasieutbildningen som högskoleutbildningen borde attrahera ungdomar i Finland och Sverige. Efter studierna kanske en del väljer att bosätta sig på Åland och bidra till ökad inflyttning. Tillgång till bostäder är en viktig pusselbit för denna utveckling. *Landskapsregeringen avser att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att kartlägga behovet av studieboende, juridiska förutsättningar och möjligheter till privat engagemang. Målet är att inom en snar framtid hitta en lösning på bostadsfrågan.*

Studiestödet ska ses över. Gymnasiestudier som leder till studentexamen kräver dyra läromedel vid studiernas inledning då studerande vanligtvis inte har rätt till studiestöd. *Målsättningen är att alla ska ha ekonomiska möjligheter att studera. Landskapsregeringen kommer att utreda möjligheten att ta bort inkomstgränsen för studiestödet. Det finns behov av att se över lagstiftningen gällande studiestödet.*

Behörighetsfrågorna är ständigt aktuella eftersom Åland till stor del är beroende av högskoleutbildade utifrån. Åland behöver utbildade lärare. *Behörighetsfrågorna ska klargöras så att det tydligt framgår vad som krävs för att uppnå önskvärd behörighet.*

Ålands landskapsarkiv handhar dokumentförvaltningen i enlighet med självstyrelselagen. Arkivhanteringens digitalisering är en fråga som kommer att hanteras. *Under mandatperioden ska förutsättningarna inklusive kostnaderna för digitalisering utredas och e-arkiv verkställas.*

Kyrkolagen i Finland beaktar inte självstyrelselagen. *Landskapsregeringen ska i samarbete med kyrkliga myndigheter komma till en skrivning i kyrkolagen som beaktar Ålands autonomi.*

KULTUREN, IDROTTE OCH DE KREATIVA VERKSAMHETERNA

Ett rikt kulturliv med sång, musik och olika kreativa uttrycksformer berikar Åland liksom tillgången till bibliotek. Det kreativa entreprenörskapet har sin grund i autenticitet och inspirerande livsmiljö och driver tillväxten av kulturella verksamheter. För god växtkraft behövs fritidssysselsättningar som idrott, motion, motorintresse och andra aktiviteter. De senaste årens filmsatsningar har haft positiva konsekvenser och avses fortsätta. Det nordiska samarbetet är viktigt och bidrar till kunskapsutbyte och sprider kännedom om Åland. Till de kulturella uppgifterna hör även värnande om immateriella värden och kulturarv. Landskapsregeringen ser en betydande potential i att den åländska skärgårdskulturen helt eller delvis upptas som kulturarv i UNESCO. *Landskapsregeringen avser att tillsätta en arbetsgrupp för en översyn av fornminneslagen. Målet med översynen är att stärka och tydliggöra markägarnas rättigheter.*

Ålands musikinstitut har potential som takorganisation för flera konstformer. Ålands musikinstituts möjligheter att i närtid ordna distansutbildningar och konserter ska ses över. *Landskapsregeringen tillsätter en arbetsgrupp som i dialog med tredje sektorn utarbetar en plan för musikinstitutets möjliga utveckling.*

Kulturdelegationens roll, sammansättning och juridiska ställning ska klargöras. Det reviderade kulturpolitiska programmet ska innehålla förslag som syftar till att lyfta kultursektorns betydelse för att stärka Ålands attraktionskraft. *Ett reviderat förslag till kulturpolitiskt program och ett underlag för beslut om kulturdelegationens ställning utformas.*

Idrottens betydelse kan inte överskattas. De ideella föreningarnas medlemmar utför ett ovärderligt arbete för barn och unga. Idrotten marknadsför Åland och dess självstyrelse och har satt Åland på kartan som destinationsort för idrottsliga evenemang med betydande ekonomiskt värde. En inkluderande, jämställd och jämlik verksamhet ska vara målet för den idrott som bedrivs på Åland. *Landskapsregeringen avser att utvärdera det idrottspolitiska programmet och idrottsrådets (RIMH) verksamhet.*

INTEGRATIONEN

Åland ska vara ett inkluderande samhälle och välkomna nyinflyttade. Nyckeln till en lyckad integration är språket och här krävs satsningar för barn, ungdomar och vuxna. För att kunna leva och verka på bästa sätt krävs kunskaper i svenska och kännedom om det åländska samhället, dess kultur och traditioner, historia och särställning. *Landskapsregeringen avser att ge resurser för integration, undervisning i svenska som andraspråk och svenska för invandrare. Landskapsregeringens program för främjande av integration ska förnyas och innehålla en mer långsiktig plan. Landskapsregeringen ska också stöda insatserna för att säkerställa nationell finansiering och finansiering via projekt.*

JÄMSTÄLLDHETEN

I det moderna samhället är jämställdheten en grundpelare. Ålands landskapsregering tillämpar nolltolerans mot alla former av diskriminering. Landskapsregeringen har utarbetat en strategi för nolltolerans mot våld i nära relationer 2020–2030. *Landskapsregering avser att utifrån strategin ta fram en årlig handlingsplan med konkreta åtgärder enligt Agenda för jämställdhet. Landskapsregeringen följer upp hbtqia-handlingsplanens åtgärder.*

I jämställdhetssyfte ska i tjänstemannalagen införas bestämmelser som innebär att användandet av visstidsförordnanden begränsas enligt den modell som gäller i närregionerna.

NÄRINGSLIVET

Åland ska vara ett öppet och välkomnande samhälle med hög konkurrens- och attraktionskraft. Sjöfarten och övrigt näringsliv är samhällets ekonomiska motor som skapar jobb och genererar skatter för välfärdsbygget. Landskapsregeringen ska föra en aktiv närings- och arbetsmarknadspolitik som bygger på en förtroendefull dialog med alla delar av näringslivet. Målsättningen med näringspolitiken är att bibehålla den höga sysselsättningsgraden och verka för ökad framtidstro och sunda investeringar enligt mottot ”ett socialt och miljömässigt hållbart samhälle är en förutsättning för en livskraftig ekonomi”.

Företagens och entreprenörernas beslut påverkar sysselsättning, skatteintäkter och utbudet av varor och tjänster som erbjuds i samhället. *Näringspolitiken ska underlätta för företagen att växa och anställa fler vilket leder till ökad välfärd.*

Att locka hem utflyttade ålänningar och öka antalet nya ålänningar är ett övergripande mål. Rekryteringen av utbildad och kvalificerad arbetskraft är prioriterad för Ålands tillväxt och för att kompensera stora pensionsavgångar. *Landskapsregeringen främjar arbetet med Åland Living som på ett målmedvetet sätt bör arbeta för att nå utvecklings- och hållbarhetsagendans mål 5, attraktionskraft för boende, besökare och företag på Åland.*

Sjöfarten tillsammans med sjöfartsklustret är basen i det åländska näringslivet. Landskapsregeringen kommer att verka för att branschen ska ha långsiktiga och konkurrenskraftiga verksamhetsförutsättningar så att investeringar kan göras av rederierna. *Ålands position som en ledande sjöfartsnation när det gäller utbildning, säkerhet och miljöteknik ska främjas. Landskapsregeringen avser att vara aktiv både på nationell och internationell nivå för att främja sjöfartens allmänna verksamhetsförutsättningar.*

JORDBRUKET

De åländska jordbruksprodukterna håller erkänt god kvalitet. Livsmedelsindustrin utgör idag drygt hälften av Ålands industriverksamhet. Jordbruksklustret sysselsätter över 1300 personer. Cirka 80 procent av produkterna exporteras. Jordbruket är en framtidsbransch som kommer att växa i takt med ökad efterfrågan på närproducerade livsmedel. *Kompetensutveckling, generationsväxling, samarbete och fungerade rådgivning är grunden för ett bärkraftigt och långsiktigt lönsamt jordbruk.*

Den åländska livsmedelsproduktionen ska hålla hög klass avseende miljöhänsyn och djurens välfärd vilket ökar Ålands attraktionskraft och biologiska mångfald. Vid upphandling av råvaror till offentliga kök ska närproducerade varor prioriteras. *Åland ska ligga steget före och stöda innovativa och produktiva satsningar där ny teknik används.*

Ett aktivt, hållbart och långsiktigt producerande jordbruk gynnar hela Åland. Jordbruksnäringen är beroende av EU:s landsbygdsutvecklingsprogram CAP (Common Agriculture Policy). De övergripande målsättningarna inför den kommande revideringen är att strategin ska ge redskap för en positiv utveckling av den åländska jordbruksnäringen och att de åländska lantbrukarna skall ha samma konkurrensvillkor som motsvarande företagare i Finland. Programmet ska bidra till produktiva investeringar inom produktionens olika delar – åker, lagring, förädling, logistik och konsument. Programmets fokus ska ligga på företagets möjligheter att skapa värdeförädling och ge konkurrenskraftiga förutsättningar för hållbara och lönsamma jordbruksföretag oavsett storlek. *Arbetet med nytt program påbörjas 2020 i dialog med berörda och i enlighet med Ålands livsmedelsstrategi och utvecklings- och hållbarhetsagenda. CAP-strategiplanen ska lägga grunden för hur jordbruket utvecklas med tonvikt på god vattenkvalitet, biodiversitet och klimatinsatser. Stöden riktas till aktiva jordbruk med fokus på produktion, sysselsättning, miljöanpassning, ökad förädling, diversifiering och*

lönsamhet.

Den odlingsbara arealen ska hållas i aktiv produktion och bidra till ökad lönsamhet för brukaren. Vall och åkerbeten ska ingå i den naturliga växtföljden och säkerställa att tillräcklig mängd foder finns till djurhållningen. De åländska naturbetesmarkerna är en värdefull resurs för biologisk mångfald och de har också genom sin naturskönhet ett stort attraktionsvärde för boende och besökare. *Åtgärder för att möjliggöra ökad produktivitet på sådan åkermark som idag är passiv och endast hålls i träda genomförs.*

Fruktodlingens andel och betydelse för landsbygdsnäringsarna är stor och kommer att öka ytterligare. *Landskapsregeringen avser att ge investeringsstöd för satsningar på fler biodlingar. Insatser ska också göras för att Åland ska fortsätta att vara ett varroafritt område för att bevara den biologiska mångfalden och vara till nytta för åländska äppelodlare och exporten av friska bin.*

Skapande av våtmarksområden med sedimenteringsdammar som hindrar näringsutsläpp till havet ger positiva effekter för alla. De minskar havets övergödning och ger jordbrukarna möjlighet att återanvända insamlade näringsämnen vid bevattning.

SKOGSBRUKET

Skogen är en förnyelsebar naturresurs och välskötta skogar ger effektiv kolbindning. Skogsbruket sysselsätter idag ca 120 personer och skogen är en viktig exportvara. Stormen Alfrida som drog genom landskapet i januari 2019 ställde till stor förödelse. För att kartlägga skadorna genomfördes en flygfotografering som visade att stormens effekter för näringen innebar en ekonomisk katastrof. Även stora delar av den åländska infrastrukturen drabbades hårt. Landskapslagen om ett hållbart skogsbruk är i kraft till 31.12.2020 och behöver revideras. *Landskapsregeringen avser att i samråd med skogsnäringen utarbeta ett stimulanspaket för att reducera förluster som förorsakades av stormen Alfrida. Landskapsregeringen ser också till följd av Alfrida ett behov av en revidering av SkogsÅland 2027.*

JAKTEN OCH FISKET

De åländska jägarna bedriver aktiv viltvård året om. Jakten bidrar till en kulturell samhörighet för ungdomar och äldre. Den är en viktig åländsk tradition som landskapsregeringen vill bevara och utveckla. Genom att viltstammen hålls på rätt nivå förebyggs skador på frilandsodlingar och skog. Predatorerna mink, mårhund, skarv och säl ökar fortsättningsvis. Landskapsregeringen avser att i dialog med jaktvårdsföreningarna se över möjligheten att skapa ett jägarförbund. Ett jägarförbund kunde vara den samarbetsorganisation som diskuterar exempelvis synkronisering av jakttider enligt modell från våra grannländer eller annat som rör jakten i stort. *Vårfågeljakten ska värnas och jägarnas viltvårdsinsatser uppmuntras. Landskapsregeringen ser ett stort behov av att öka insatserna för att minska stammarna av mink, mårhund, säl och skarv. Landskapsregeringen ska ta fram ett program i syfte att minska sälstammen som åsamkar stora skador för yrkesfisket.*

Det småskaliga kustfisket av icke-kvoterade arter måste ges rimliga verksamhetsförutsättningar inom EU:s gemensamma fiskepolitik. Landskapsregeringen ser det som en självstyrelsefråga att arbeta för ökat inflytande över fördelningen av fiskekvoterna mellan Finland och Åland. De åländska fiskarna har drabbats av EU:s stopp för torskfiske 2020. *Landskapsregeringen avser att utreda möjligheterna till ett ersättningsystem för de fiskare som drabbats av torskfiskeförbudet och även se över ett eventuellt skrotningssystem om stoppet förlängs.*

Odlad fisk är ett hälsosamt livsmedel och en viktig exportprodukt. Näringen skapar arbetsplatser och bidrar till en livskraftig skärgård. Landskapsregeringen vill bidra till att näringen kan utvecklas till en framgångsrik socialt och miljömässigt hållbar bransch. Landskapsregeringen kommer att prioritera arbetet med att nå ett gränsöverskridande samarbete med syfte att samordna regelverken för samtliga Östersjöländer. Forskning, utbildning, produktutveckling och ny teknik, särskilt med fokus på att minska fiskodlingens miljöpåverkan, understöds. *Ett innovations- och utvecklingsprogram för den åländska fiskodlingen tas fram i dialog med näringen. Programmet siktar helhetsmässigt på hållbara lösningar och lokaliserar de bästa platserna för nya odlingar både ur ett miljömässigt och ekonomiskt perspektiv. Landskapsregeringen avser att utarbeta en strategi så att näringen stimuleras att utveckla, effektivera och förfina sin teknik.*

Ålands fiskodling Guttorp byter namn till Ålands fiskevårdscentrum och fortsätter arbetet med att förbättra förutsättningarna för naturlig tillväxt av fiskstammar. I samråd med vattenägare upprättas tillfälliga och/eller permanenta marina reservat för att öka skyddet av marina arter. *Målet är att gradvis förbättra förutsättningarna för kustnära fiske till gagn för yrkesfisket, husbehovsfisket och fisketurismen.*

TURISMEN

Ålandsturismen är en viktig exportnäring. Den har stor betydelse för Ålands attraktionskraft gentemot boende, besökare och företag. Turismen är ett skyltfönster för potentiella inflyttare och den ger ingångsjobb för unga. Ett viktigt fokusområde för turistföretagen är ökad lönsamhet och möjliga lösningar kan bland annat vara kompetenshöjning, digitalisering och hållbar affärsutveckling. Under mandatperioden ska turismstrategin förnyas. Visit Åland är Ålands officiella marknadsföringsorganisation med cirka 250 medlemmar från

branschen och är en viktig samarbetspartner för regeringen för att utveckla en av Ålands basnäringar.

Det gäller att marknadsföra åländska helhetsupplevelser inom rekreations-, natur-, evenemangs- och matturism. Ren natur och lokala varor är viktiga drivande faktorer för att göra Åland intressant för omvärlden. Också upplevelseturism, fotspårsturism (film), idrottsturism och vandringsturism bör lyftas upp. *Landskapsregeringen tar fram en strategi "Hållbar turism 2030". Landskapsregeringen avser att undersöka hur flygets potential kan utnyttjas på ett mer effektivt och lönsamt sätt. Landskapsregeringen utarbetar åtgärder för att stärka den landbaserade turistnäringen.*

SMÅFÖRETAGANDET OCH ENTREPRENÖRSKAPET

Åland ska ha ett fritt och positivt företagsklimat. Landskapsregeringen stöder företagsutveckling och tillväxt över hela Åland. En översyn görs av landskapets företagsfinansiering och andra verktyg i syfte att uppmuntra till fler och större investeringar. Detta för att skapa inflyttning, fler arbetsplatser och gynna omställningen. Ett tillmötesgående företagsklimat med minimal byråkrati och ökad frihet för entreprenörer skapar en bra grund för företagsetableringar. *I samarbete med branschorganisationerna erbjuds anpassad företagsrådgivning. Landskapsregeringen avser också att säkerställa att det finns tillräckliga resurser för svenskundervisning för nyinflyttade med annan språkbakgrund än svenska.*

Business Lab, Företagarskolan, Starta eget, Sommarlovs-entreprenörerna och Framtidens företag är vällovliga projekt. Det behövs också nya projekt för hållbar affärsutveckling och internationalisering. *Landskapsregeringen ska verka för att nuvarande projekt utvecklas och att nya initieras.*

Omvärldsbevakningen ska systematiseras för att ta efter goda exempel och säkerställa att Åland inte missar viktiga trender. *Satsningar inom innovation, digitalisering, automation, maskinlära, artificiell intelligens (AI) och robotisering uppmuntras liksom innovativa forskningsprojekt inom ramen för verksamheten på Högskolan på Åland.*

Administrationen vid handel med omvärlden ska minimeras för företag och privatpersoner. Landskapsregeringen ska också verka för att den statliga förvaltningen som handhar tull/skatter är lokaliserad på Åland för optimal service. *Landskapsregeringen tar krafttag för att göra skattegränsen smidig och öka möjligheterna till e-handel från Åland. Genom samverkan med näringslivet ska landskapsregeringen verka för att åläggningarna på ett enkelt sätt ska kunna sköta sin e-handel.*

Utvärderingen av Ålands arbetsmarknadsmyndighet (AMS) slutförs och på basis av resultatet görs förändringar med syfte att öka service till olika kundgrupper och företag. *Myndigheten ska tillhandahålla e-tjänster.*

Skärgården är på grund av sitt perifera läge i behov av särskilda insatser för att kunna behålla goda levnadsvillkor för den bofasta befolkningen. En stabil och förutsägbar trafik är en grundförutsättning för att kunna starta och driva företag. *Landskapsregeringen avser att tillsammans med skärgårdskommunerna arbeta för att skapa ökad inflyttning och fler arbetsplatser.*

HANDELN OCH INDUSTRIEN

Insatser som uppmuntrar till ökade inköp ifrån den lokala handeln, företagare och tjänsteproducenter förstärks. Genom att saluföra lokala mat-, jakt- och fiskeprodukter sätts Åland på tallriken. *Landskapsregeringen avser att i samarbete med branschorganisationerna starta ett projekt med AXgan- eller motsvarande märkning. Inom projektet ska även insatser för den cirkulära ekonomin uppmuntras. Enklare regler för att servera vilt i restauranger ska införas.*

Industrin behöver konkurrenskraftiga förutsättningar. Landskapsregeringen avser stärka de åländska exporterande tillverkningsföretagens konkurrenskraft. Att i större utsträckning använda trä som byggnadsmaterial ser landskapsregeringen som intressant och vill uppmuntra sådana projekt. Landskapsregeringen ska initiera insatser för att sänka kostnader för el, vatten och avlopp genom olika investeringsstöd riktade mot hållbara lösningar. Landskapsregeringen avser ytterligare att genom effektiv ägarstyrning säkerställa att landskapsägda bolag som hanterar infrastruktur ska bli mer kostnadseffektiva. *Landskapsregeringen avser att utreda möjligheterna till transportstöd för att underlätta export och säkerställa att ökade investeringsstöd finns för satsningar som skapar exportinkomster och nya arbetsplatser.*

Digitaliseringen innebär en strukturell förändring som påverkar alla områden i vårt samhälle. Den offentliga sektorn behöver ta steget fullt ut till digital förvaltning och öka takten att arbeta fram e-tjänster som ger service till medborgarna och effektiviserar förvaltningens dagliga arbete. Förutom omvärldsbevakning behövs även insatser för att öka de digitala färdigheterna hos ålänningar i alla åldrar. Betydande insatser kommer att behövas de kommande åren.

Landskapsregeringen ska fortsätta arbetet med att förverkliga en bas-it-samordning via Ålands Digitala Agenda (ÅDA) för landskapet och landskapets myndigheter. De grundläggande frågorna gällande informationssäkerhet och e-arkiv måste lösas för hela det offentliga Åland. Landskapsregeringen avser att axla ett digitalt ledarskap för att säkerställa att ålänningarna har rätt till minst jämförbar digital utveckling och tillgänglighet som våra grannländer.

INFRASTRUKTUREN

Utvecklingen av all infrastruktur på Åland stäms av mot utvecklings- och hållbarhetsagendans visioner och målsättningar. Infrastrukturen ska långsiktigt och kostnadseffektivt skapa förutsättningar för samhällets framtida utveckling. Målsättningen är att göra Åland tillgängligt med hjälp av välfungerande trafiklösningar och kollektivtrafik. Brukarperspektivet är viktigt för att uppnå en ändamålsenlig infrastruktur som klarar av att tillgodose samhällets behov. Kommunikation, öppenhet och dialog är centralt, särskilt för projekt som sträcker sig över flera regeringsperioder.

En översyn av kollektivtrafiken är nödvändig för att följa gällande lagstiftning och långsiktiga målsättning om ett sammanhållet Åland med effektiva resor med låg miljöpåverkan. *För att uppnå målet med kollektivtrafiken tar landskapsregeringen fram ett trafikförsörjningsprogram. Dialog med brukare, kommuner och övriga aktörer betonas. I detta arbete ingår att säkerställa GIS-data för resebokningsappar.*

Bokning av kollektivtrafik och skärgårdstrafik behöver moderniseras. Målsättningen är att bokningssystemet ses över i syfte att göra systemet smidigt och användarvänligt.

Landskapets broar är i behov av kontinuerlig översyn. *Processen med att förnya och underhålla broarna fortsätter.*

Ålandstrafikens organisation ses över. *Landskapsregeringen undersöker möjligheterna att utlokalisera delar av kontorets verksamhet till skärgården för att skapa arbetsplatser.*

Utbyggnaden av gång- och cykelvägarna längs huvudlederna går vidare enligt plan. *En gång- och cykelväg mot Järsö utreds.*

Regelbunden flygtrafik mellan Åland-Sverige och Åland-Finland ska bibehållas. *I god tid utvärderas gällande avtal och framtida behov av flygtrafik fastställs.*

Vägnätet underhålls och förbättras enligt plan.

En smidig och välfungerande skärgårdstrafik är viktig för att skärgården ska vara attraktiv för bosättning och näringsliv. Målsättningen är att kapacitetsutnyttjandet ökas samt att bokningssystem, bokningsregler och turlistor anpassas efter regionens förutsättningar och behov. *I arbetet betonar landskapsregeringen särskilt användarvänlighet och smidighet.*

Dialog mellan beslutsfattare och brukare uppmuntras. *Målsättningen är att ett trafikforum för skärgårdstrafiken hålls på våren och på hösten.*

Landskapets färjor har hög medelålder och behöver förnyas. Målsättningen är att förnya tonnaget genom fler totalentreprenader som ersätter nuvarande avtal gällande driftentreprenader i den takt de förfaller. *Målsättningen är att minst två gamla färjor byts ut under mandatperioden.*

En översyn av lagstiftningen om traktorbilar genomförs i syfte att tillåta byggandet av A-traktorer som ett trafiksäkert, kreativt och ekonomiskt alternativ till mopedbilar.

Föregående landskapsregering lämnade över korttruttsprojektet på västra Föglö, vilket omfattar upphandling av en ny elhybridfärja mellan Svinö och Mellanholm på västra Föglö, byggande av ny infrastruktur från det tilltänkta hamnläget på Mellanholm samt väg och bro över Spetalsund. Infrastrukturen har överklagats till marknadsdomstolen. Mot bakgrund av lagtingets uppmaning att häva upphandlingen av elhybridfärjan samt med beaktande av valresultatet förefaller korttrutten på västra Föglö inte ha ett parlamentariskt stöd. *Landskapsregeringen understryker vikten av att stora infrastrukturella investeringar bör ha en bred parlamentarisk förankring för att trygga en långsiktig samhällsutveckling.*

Landskapsregeringen avser att investeringar i infrastruktur ska vara ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara. Landskapsregeringen avser att bygga en tunnel till Föglö. En utredning inleds som särskilt tar i beaktande säkerhetsaspekter och finansieringsmöjligheter och som utgör beslutsunderlag för landskapsregeringen. Projekt östra Föglö förbereds som en naturlig fortsättning på tunnelprojektet. Landskapsregeringen avser att bygga en fast förbindelse över Prästösund. Planeringen inleds under mandatperioden.

Landskapsregeringens avsikt är att omförhandla avtalet om elhybridfärjan. *Landskapsregeringens intention är dessutom, oavsett domstolens utslag, att infrastrukturupphandlingen på västra Föglö avbryts.*

MILJÖN, ENERGIN OCH SAMHÄLLSPLANERINGEN

Omställningen av Åland pågår med full kraft. Kraven från medborgare, konsumenter, producenter och investerare på hållbara verksamheter och produkter ökar. Ett socialt och miljömässigt hållbart samhälle är en förutsättning för en livskraftig ekonomi. Landskapsregeringen spelar en central roll i att leda, koordinera och intensifiera omställningsarbetet på hela Åland.

Avfallsmängden ökar på Åland och utsläppen per capita till både vatten och atmosfären är höga. Åland har en skyldighet att ta sitt ansvar för miljön och klimatet på ett sätt som bjuder in alla till hållbarhetsarbetet. Landskapsregeringen tar inom alla politikområden ansvar för att verksamheterna ska styras mot förverkligandet av utvecklings- och hållbarhetsagendan. *För att öka takten finns ett stort behov av att samordna speciellt fyra tvärsektoriella arbeten: lagstiftning, fysisk strukturutveckling, hållbar konsumtion och*

kompetensutveckling.

En klimatlag för Åland utarbetas under mandatperioden. Lagen ska innehålla långsiktiga mål för utsläppsminskningar, tydliga delmål och handlingsplaner för alla sektorer. Beredningen av lagen ska ske med bred förankring i samhället. *Landskapsregeringen säkerställer möjligheten till en digital grundutbildning i hållbarhet för alla offentligt anställda. För chefer och ledning vid landskapsregeringen, kommuner och dess underlydande organ erbjuds mer avancerade utbildningar i hållbarhetsstyrning.*

MILJÖN

Den åländska naturen är en av våra största tillgångar till nytta och glädje för både ålänningar och turister. Målet för landskapsregeringens miljöpolitik är att miljön överlämnas i ett bättre skick till kommande generationer. Under de senaste decennierna har stora delar av Åland vuxit igen. Samtidigt pågår en art- och habitatsförlust på grund av mänskliga verksamheter. Arbetet med att stärka den biologiska mångfalden är därför av stor vikt.

Inventeringen av naturvärden fortsätter. *Nya skyddsområden inrättas i samråd med markägare. Örnförvaltningsplanen uppdateras under mandatperioden och åtgärder för att begränsa örnstammen övervägs.*

För att främja innovationer och entreprenörer som driver på omställningen ser landskapsregeringen över möjligheten till stöd för ändamålet.

Djurens välmående ska främjas genom modern lagstiftning och fungerande regelverk. *Landskapsregeringen avser att se över djurskyddslagen.*

Arbetet med att förbättra vattenkvaliteten utförs med konkreta åtgärder lokalt på Åland och genom internationellt samarbete. Landskapsregeringen avser att fortsätta understöda åtgärder som har positiv påverkan på vattenmiljön, såsom anläggande av bättre gödselanläggningar. *Målet är att minska utsläppen genom innovativa lösningar som i sig kan stärka den åländska konkurrenskraften.*

Vattenlagen ska syfta till att alla vattenförekomster uppnår god vattenstatus. Landskapsregeringen ämnar slutföra revideringen av vattenlagstiftningen i enlighet med EU:s vattenramdirektiv. Samtidigt stärks förutsättningarna för en hållbar utveckling för de näringar som berörs av vattenlagen. *Landskapsregeringen avser stöda restaurering av våtmarker och skydds-zoner vid vattentäcker.*

ENERGIN

Åland ska bli fossilfritt vilket är bra både för klimatet och för den åländska ekonomin. Försörjningsberedskapen ökar när import av fossilbaserade bränslen och energiformer minskar och ersätts av lokalproducerad, förnyelsebar energi. *Ökat förädlingsvärde, nya företag och nya arbetsplatser uppstår lokalt inom energibranschen på Åland när import ersätts av lokal produktion.*

För att uppmuntra konsumenter att minska sin klimatpåverkan avser landskapsregeringen att stöda övergången till förnyelsebara och miljövänliga energiformer samt energieffektivisering. Offentlig sektor och offentlig upphandling ska bli det goda exemplet i användningen av nya och smarta energilösningar. *Landskapsregeringen kommer aktivt att arbeta för lägre energikostnader på Åland. Målsättningen är att den totala kostnaden för energi minskar vilket främjar det åländska näringslivet och konkurrenskraften.*

Ett smart åländskt energisystem är målet. Arbetet med hållbara elproduktions-, lagrings- och konsumtionslösningar intensifieras tillsammans med Flexens Oy Ab, demoplattformen Smart Energy Åland och andra aktörer.

PLAN-, BYGG- OCH BOSTADSPOLITIKEN

Arbetet med den fysiska strukturutvecklingen fortsätter. Landskapsregeringen avser att uppmuntra kommunerna till dialog kring utvecklingen av Ålands gemensamma mark- och vattenresurser. *Landskapsregeringen avser att bjuda in kommunerna till en dialog om dricksvatten- och avloppsfrågorna samt bistå med planering och samarbeten i vatten- och avloppsfrågor (VA). Åtgärder för att motverka kapacitetsbristen i avloppsnätet utreds.*

Byggbranschen är en viktig aktör. Genom att samla branschen och konsumenter avser landskapsregeringen att höja kunskapsnivån om hållbart byggande. Målet är att underlätta för beställarna i sina upphandlingar. *Landskapsregeringen avser att ta fram en strategi för hållbart byggande.*

En välfungerande bostadsmarknad har stor betydelse både för individen och näringslivet. Det ska vara lätt att skaffa sin första bostad och att byta bostad. Företagens möjligheter att anställa och växa gynnas av en flexibel och tillgänglig bostadsmarknad med balans mellan utbud och efterfrågan. *Plan- och bygglagen (PBL) uppdateras i syfte att stärka äganderätten och förbättra och förtydliga förutsättningarna för planering, byggnation och utveckling.*

Personer som köper sin första ägarbostad kan fortsättningsvis erhålla stöd inom bostadssparsystemet.